

פניני שלמה

דברי תורה ומוסר
ביאורים, פירושים והערות

מרבינו הגאון הגדול
רבי שלמה אליהו מילר שליט"א

על התורה

נערכו ונסדרו עם הוספות והארות
בעזרת השי"ת ע"י
עזריאל יהודה געשטעטנער
טאראנטא, קנדה

כסלו תשפ"ג

אדם אחד למערכת העיתון 'ניו יורק טיימס' [New York Times] המפורסם ביותר בכל רחבי ארצה"ב, ואמר להם שהנפטר הוא רב גדול וחשוב עד מאוד אשר יש לו השפעה על רבבות רבבות בני אדם, אמרו לו במערכת העיתון שבדקו בארכיון של העיתון [Archives] ולא מצאו אפילו פעם אחת שהוזכר שמו של מרן הגאון ר' אהרן קטלר זצ"ל, ואח"כ כשראו עשרות אלפים בני

אדם משתתפים בהלווית מרן זצ"ל, עמדו משתוממים ואמרו שלא יתכן שאדם בעל השפעה כל כך גדולה על רבבות בני אדם, שלא יהיה נזכר אפילו פעם אחת בעיתון שלנו במשך עשרות שנים, ולא היה ידוע כלל לאזרחי ארצה"ב, ונראה דזהו מה שאמרו כאן "אין לך יפה מן הצניעות" ודו"ק היטב².

הוספות והארות

בענין עבודת קבלת התורה בהסתר וצניעות

ג. הנה זה תקופה ארוכה רועש וגועש כל העולם כולו, מפני מגיפה איומה [CORONA VIRUS] אשר רבים חללים הפילה רבבות רבות רח"ל, ואנשים רבים נפלו למשכב מרחפים בין חיים למות, בתי כנסיות ובתי מדרשות שוממים מבלי באי מועד, כל שיגרת החיים הופסקה כליל, וגלגל הפרנסה נתהפך לרעה רח"ל.

וראוי להתבונן שיתכן שמבריאת העולם לא היה כדבר הזה שכל העולם כולו ממש נמצא תחת גזירה אחת "מחוץ תשכל חרב ומחדרים אימה", שאפילו המבול שהביא הקב"ה בעולם להחריבו כליל, לא היה בארץ ישראל, וכמש"כ הרמב"ן (בראשית ח, יא) עי"ש.

וכן ראוי להתבונן בגזירה קשה זו שרוב עולם התורה יושבים בדד בבתייהם, ובתי המדרשות שוממים, ואפילו במיעוט המקומות שיושבים ועוסקים בתורה בצוותא, הכל בזהירות מופלגת להיות יושבים בריחוק ופיזור ופירוד זה מזה, ויש בזה צער רב על שאי אפשר לשמוח בשמחת התורה בגלוי ובפרסום, ובהרגשת אחדות כאיש אחד זה עם זה ממש, דומיא דמתן תורה שחנו ישראל בפרהסיא כאיש אחד בלב אחד.

ובודאי שחובה גדולה להתבונן ולעשות חשבון הנפש על מה עשה ה' לנו ככה, וכמש"כ הרמב"ם (תעניות פ"א ה"ב-ג) "ודבר זה מדרכי התשובה הוא, שבזמן שתבוא צרה ויזעקו עליה ויריעו, ידעו הכל שבגלל מעשיהם הרעים הורע להן ככתוב "עונותיכם הטו וגו'" וזה הוא שיגרום להם להסיר הצרה מעליהם, אבל אם לא יזעקו ולא יריעו אלא יאמרו דבר זה ממנהג העולם אירע לנו וצרה זו נקרה נקרית, הרי זו דרך אכזריות וגורמת להם להדבק במעשיהם הרעים, ותוסיף הצרה צרות אחרות, הוא שכתוב בתורה "והלכת עמי בקרי והלכתי עמכם בחמת קרי", כלומר כשאביא עליכם צרה כדי שתשובו, אם תאמרו שהוא קרי אוסיף לכם חמת אותו קרי" עכ"ל, וכבר עוררו גדולי ישראל שליט"א לחזק כמה ענינים בין אדם למקום ובין אדם לחברו, ולב יודע מרת נפשו מה צריך תיקון במעשיו בכל הענינים.

-----הוספות והארות-----

אך באתי בזה לשתף חברים מקשיבים, יראי ה' וחושבי שמו, ברעיון נפלא! שעלה בדעתי בזה בס"ד, וישמע חכם ויוסיף לקח, דהנה בהא דכתיב בלוחות שניות (שמות לז, ג) "ואיש לא יעלה עמך וגם איש אל ירא בכל ההר" פירש רש"י, "הראשונות על ידי שהיו בתשואות וקולות וקהלות, שלטה בהן עין רעה, אין לך יפה מן הצניעות" ע"כ, ובמדרש תנחומא (כי תשא לא) איתא "הלוחות ראשונות על שנתנו בפומבי לפיכך שלטה בהם עין הרע ונשתברו, וכן אמר לו הקב"ה אין לך יפה מן הצניעות, שנאמר (מיכה ו, ח) "ומה ה' דורש ממך כי אם עשות משפט ואהבת חסד והצנע לכת" ע"כ,

והדברים נפלאים! שהרי נתינת הלוחות הראשונות לעם ישראל היה זה מעמד קבלת התורה בהר סיני שהיה גילוי כבוד שמו יתברך בעולם, אשר לא היה מבריאת העולם ולא יהיה עוד, וכדכתיב (דברים לג, ב) "ה' מסיני בא וגו' ואתא מרבבת קדש" שירד הקב"ה עם רבבות מלאכי קודש כחתן היוצא להקביל פני כלה, (עי"ש בפירוש רש"י) וכל זה לכבוד התורה שניתנה לישראל, וכדאיתא בסדר תפילת ר"ה "אתה נגלית בענן כבודך על עם קדשך לדבר עמם וכו', גם כל העולם כלו חל מפניך ובריות בראשית חרדו ממך, בהגלותך מלכנו על הר סיני וכו' ללמד לעמך תורה ומצוות" וכבר יסד הפייטן [מוסף יום א' של שבועות] "עליונים ששו ותחתונים עלזו בקבלת תורה", שהרי באמת כל תכלית בריאת העולם ויציאת מצרים היה בשביל קבלת התורה.

וחזינן דאף דמעמד קבלת התורה הוא יסוד וקיום כל העולם כולו, אפילו הכי דרשינן על זה "והצנע לכת" שהיה צריך לעשות כל מעמד קבלת התורה בצניעות, ואדרבה כיון שהיה בקולות וברקים ובקהילות רבים לפיכך שלטה בהם עין הרע ובזמן מועט נפלו כלל ישראל ממדרגתם אשר קנו במעמד קבלת התורה, לדרגה פחותה ביותר עד שחטאו בעגל, ונענשו במגפה נוראה וכדכתיב "ויגף ה' את העם על אשר עשו וגו'" (שמות לב, לה), וביסוד הענין בזה נראה לבאר, דבאמת רק כשכלל ישראל היו בתכלית השלימות וכל עבודתם היתה בטהרת הלב ובאמת גמורה, ראויים היו לחגוג בקבלת התורה בקולות וברקים, וכשהיו בדרגה עליונה זו שלטה בהם עין הרע דהיינו לראות ולהקפיד אם עומדים הם בדרגתם שיהיו ראויים לזה, ואם ח"ו ירדו קצת ממדרגה זו על ידי חטא, שוב אינם ראויים לגילוי על ידי כבוד ופרהסיא, שאין פרסום זה ראוי אלא לדרגת טהרת הלב באמת גמורה, על דרך שאמרו במדרש (בראשית רבה ח, ה) "בשעה שבא הקב"ה לבראת את אדם הראשון נעשו מלאכי השרת כתיים כתיים וכו', מהם אומרים אל יברא ומהם אומרים יברא, הדא הוא דכתיב (תהלים פה, יא) "חסד ואמת נפגשו צדק ושלוש נשקו", חסד אמר יברא שהוא גומל חסדים, ואמת אמר אל יברא שכלו שקרים" ע"כ, ומבואר דמשום "מדת האמת" לא היה צריך האדם ליברא כלל, דכיון דכולו שקרים אין לו קיום, וזהו הענין שנתבאר דרך כשבני ישראל היו במדרגה עליונה של "טהרת הלב באמת" היו ראויים לגילוי כבוד ה' יתברך בפרהסיא, אבל כשירדו ממדרגתם לא היו ראויים לזה ודו"ק היטב.

וכעין זה איתא בשפת אמת (כי תשא תרלט) וז"ל "שבדאי בלוחות ראשונות היו בני ישראל בחינת צדיקים גמורים, והיו מוכנים להטות כל הברואים אליו יתברך, ולפרסם כבוד מלכותו יתברך בעולם בפרהסיא, כאשר כך היה רצון אברהם אבינו בתחילה וכו', עד שבאו אח"כ

----- הוספות והארות -----

לכלל חטא העגל לכן היה העצה אח"כ בבחינות הצניעות וכו', והאמת כי מקודם היו בני ישראל למעלה מן הטבע ממש כמלאכי השרת וכמו לעתיד לבוא שיהיה עבודת הבורא יתברך בפרהסיה, רק בעולם הזה צריך להיות בהסתר, ובודאי הרצון צריך להיות בעין טובה להשתוקק לפרסום כבוד שמו יתברך, אבל כאשר רואים רוב ההסתרות וכוחות הסטרא אחרא השולטים בעלמא דשיקרא צריכים בעל כרחך להתנהג בהסתר וצניעות" עכ"ד.

ובאמת בהאי ענינא דלוחות ראשונות ושניות, יש להקשות אמאי באמת ניתנו הראשונות בפרהסיה ולפיכך שלטה בהם עין הרע, היה הקב"ה צריך ליתן הלוחות לעם ישראל בצניעות שיתקומו, וכמו שאמר בלוחות שניות, והשפ"א (שם) כתב בזה לפי דרכו הנ"ל, דבאמת בלוחות ראשונות שהיו בדרגת צדיקים גמורים היה ראוי שיהיה בפרהסיה, ורק אח"כ שנפלו מדרגתם היה ראוי להם רק בחינת צניעות, ועוד כתב לישב בזה וז"ל "ומכל מקום גם זה אמת כי לולא התלהבות הקודם בפרסום לא היה אחר כך יכולת לילך בדרך צניעות, רק על ידי שכבר הקדימו בקולי קולות נתקיים אחר כך הצניעות, וזה לימוד לדורות כי בתחילה צריך להיות בהתלהבות עצום ואם כי לא היה נשאר זאת ההתלהבות דבר של קימא, עם כל זה הוא הכנה גם לימי הירידה אחר כך" עכ"ל.

ונמצינו למדים דבר נפלא! שאפילו שעל ידי הפרסום שהיה בלוחות ראשונות נגרם חטא העגל והמגיפה שאחריה שמתו הרבה מכלל ישראל, אפילו הכי היה נתינת הלוחות הראשונות הכרח גמור שעל ידי התלהבות זו שהיתה בהם היה הכנה לימי הירידה אח"כ, ונמצא שהפרסום הוא דבר מוכרח כדי שיהיה קיום התורה לעתיד, וזהו תכלית הפרסום שצריך לעשותו ואע"פ שיש אחריו ירידה גדולה במדרגה ודו"ק.

והנה נתעוררתי בעניני דיומא דבר נורא! שהנה בשנה זו זכו כלל ישראל לומדי הדף היומי לסיים הש"ס, ובכל מדינה ומדינה ובכל עיר ועיר בכל העולם כולו חגגו את סיום הש"ס אלפי אלפים מבני ישראל, במעמדות מתוך פאר והדר ובפרהסיה גדולה, והיה נראה כמו ימות המשיח שכל בתי התיאטראות ומגרשי המשחק והבילוי של הגוים הפכו למקומות כינוס לכבוד התורה ולומדיה, ועל ידי הטכנולוגיה ואמצעי התקשורת צולם הכל ונתפרסם בכל העולם כולו, ועל ידי זה היה קידוש ה' גדול, ובאמת היה זה מעמד של כבוד התורה אשר מסתמא לא נראה כמוהו מיום מעמד קבלת התורה.

וראה זה פלא! שפחות מכמה ימים לאחר סיום כל חגיגות השמחה, פרצה המגיפה הנוראה ממדינת סין לכל העולם כולו, ואפשר שזה כענין מה שנתבאר, דעל מעמד כבוד התורה דרשינן "והצנע לכת" שאין ראוי לחגוג בפרסום אלא למי שהוא עובד ה' בטהרת הלב ובאמת, וכיון שעשו בפרהסיה שלטה עין הרע רח"ל לדקדק שבעלמא דשיקרא אינם ראויים לזה וצריכים להתנהג בהסתר וצניעות ודו"ק.

ובודאי אין לנו ח"ו להשמט לגמרי מלעשות מעמד כבוד התורה בפרסום גדול, דבאמת סיום הש"ס הגדול שהיה במעמד גדולי ומנהיגי הדור שליט"א היה מוכרח וחיוב גמור, שבזה נתגדל מאוד כבוד התורה ונוסף התלהבות גדולה ללומדי התורה, וכמו שכתב השפ"א הנ"ל שזהו לימוד לדורות כי בתחילה צריך להיות בהתלהבות עצומה, שבזה יש הכנה גם לימי ירידה אח"כ שהוצרכנו ללמוד תורה בהסתר ובהצנע לכת שזהו יסוד העבודה בעולם הזה.